

KOMPARATIVNA ANALIZA PODJETNIŠKE AKTIVNOSTI Z GLOBALNIM INDEKSEM PODJETNIŠTVA IN RAZVOJA – GEDI

Comparative analysis of entrepreneurship using the Global Entrepreneurship and Development Index (GEDI)

Polona Tominc

*Univerza v Mariboru, Ekonomsko-poslovna fakulteta
polona.tominc@uni-mb.si*

Miroslav Rebernik

*Univerza v Mariboru, Ekonomsko-poslovna fakulteta
rebernik@uni-mb.si*

Izvleček

Podjetništvo je kompleksna in večplastna dejavnost, ki pomembno vpliva na ekonomski in družbeni razvoj nacionalnih gospodarstev. Zato je pomembno, da vemo, kaj vse vpliva na podjetništvo, saj sicer ni možno voditi primerne ekonomske politike, ki bi spodbudno vplivala nanj. V prispevku prikazujemo nastajanje novega merkega inštrumenta, tj. globalnega indeksa podjetništva in razvoja (GEDI), ki omogoča komparativno analizo podjetniškega podsistema ter na tej osnovi oblikovanje primernih ekonomskih ukrepov, ki temeljijo na analizah, izhajajočih iz podatkovne baze, ki je harmonizirana v svetovnem merilu.

Ključne besede: podjetništvo, ekonomski razvoj, Globalni podjetniški monitor, merjenje podjetniških aktivnosti, indeks GEDI

Abstract

Entrepreneurship is a complex and multidimensional activity that has a significant impact on economic and social development of national economies. Therefore, insights into the process of entrepreneurship and all influencing factors are crucial when appropriate economic policy measures are formed with the purpose to foster entrepreneurship. This paper presents a new measurement instrument: the Global Entrepreneurship and Development Index (GEDI), which enables comparative analysis of the entrepreneurial subsystem and the formation of appropriate economic policy measures based on data and synchronized in the global perspective.

Keywords: Entrepreneurship, economic development, Global Entrepreneurship Monitor, measuring entrepreneurial activities, GEDI index.

1 Uvod

V zadnjem času je mogoče zaslediti vrsto raziskav in razprav o potrebi po drugačnem načinu merjenja ekonomskega in družbenega razvoja, kot je to bilo v preteklosti (Judge in Kammayer-Mueller 2011; Blanchflower in Oswald 2011; Max-Neef 1991; Wu in Wu 2010). Bruto domači proizvod kot najpogostejše uporabljana mera gospodarske aktivnosti narodnega gospodarstva meri zlasti tržne aktivnosti, je pa pogosto napačno interpretiran kot mera družbene blaginje, kar vodi do zavajajočih sklepov o stanju blaginje v družbi in k napačnim odločitvam nosilcev ekonomske politike (Stiglitz, Sen in Fitoussi 2009). V preteklosti je bil prav družbeni bruto proizvod na prebivalca najpogostejše uporabljen kazalec gospodarske rasti in hkrati stopnje razvoja

NG

Naše gospodarstvo / Our Economy
Vol. 58, No. 1–2, 2012
pp. 55–63

UDK: 005.13:330.341
JEL: L26, O1, O3

nekega gospodarstva. Vendar rasti družbenega proizvoda in dohodka ne gre enačiti z blaginjo v družbi – z blaginjo človeka in njegovega okolja.

Podjetniška aktivnost ljudi je v jedru ekonomskega in družbenega razvoja družbe. Nosilec podjetniške aktivnosti je človek, ki razmišlja, raziskuje, išče boljše načine zagotavljanja svoje eksistence, je podjeten in ustvarjalen. V jedru proučevanja podjetništva so zato podjetnik in njegove ambicije, inovativnost in podjetnost, pa tudi strahovi in razlogi, ki preprečujejo, da bi se usposobljeni posamezniki usmerili v podjetništvo. Podjeme namreč ustanavljajo posamezniki, ki nenehno presojajo stroške in koristi svojega ravnanja. Na njihove odločitve poleg osebnih značilnosti pomembno vplivajo številni dejavniki v neposrednem življenjskem prostoru (potencialnih) podjetnikov, v institucionalnem okolju podjetij, prevladujočih kulturnih vrednotah, splošnem odnosu družbe do podjetništva in podobno (Rebernik idr. 2011).

Vse podjetniške aktivnosti pa niso družbeno koristne. Poleg produktivnega, v razvoj usmerjenega podjetništva obstaja tudi špekulativno in destruktivno podjetništvo (Baumol 1990, 1993), ki sledi zgolj lastnemu sebičnemu interesu brez kakršnega koli oziranja na soljudi, naravo ali družbeni razvoj ter v svojih ekstremih deluje tudi izrazito uničevalno (Klein 2007). Za oblikovanje družbe blaginje ima še poseben pomen dinamično podjetništvo, ki je sposobno zagotavljati nova delovna mesta. To velja neodvisno od razvojne stopnje posamezne družbe, čeravno ima seveda v manj razvitih družbah drugačen pomen kot v visoko razvitih. V manj razvitih gospodarstvih je namreč tudi samozaposlitveno preživetveno podjetništvo izjemnega pomena, saj v takih družbah ni na voljo delovnih mest, ki bi lahko absorbirala delovno sposobno prebivalstvo. Podobno pomembno je tovrstno podjetništvo tudi v časih krize in v okoljih, v katerih je bilo izgubljenih veliko delovnih mest (Kelly idr. 2010). Podjetništvo iz nujnosti pa izgubi razvojni pomen v okoljih in gospodarstvih, v katerih so možnosti za zaposlovanje številne. Tam pride do izraza inovativno, v razvoj in rast usmerjeno podjetništvo, ki ga vodijo izobraženi in strokovno usposobljeni posamezniki, ne več motivirani s preživetjem, ampak z izkoriščanjem obetavnih poslovnih priložnosti. Načini, kako takšne posameznike navdušiti za podjetništvo, so seveda bistveno drugačni kot pri drugih tipih podjetništva.

Tako, kot je kompleksno merjenje razvoja družbe, je kompleksno tudi merjenje večplastnosti podjetništva, ki ga sestavljajo številne komponente, nanašajoče se na kvantitativne in kvalitativne vidike. To kompleksnost skušamo sistematično analizirati v okviru raziskave Globalni podjetniški monitor (Global Entrepreneurship Monitor – GEM).

Zametki GEM-a segajo v leto 1997. Prva raziskava je bila izpeljana leta 1999, v njej pa je sodelovalo 10 držav. Do danes se je GEM razvil v konzorcij, v katerem sodeluje že skoraj 80 nacionalnih timov, kar je edinstven svetovni projekt brez primere v podjetniškem raziskovanju. Slovenija

v raziskavi sodeluje od leta 2002.¹ Temeljno poslanstvo GEM-a je ustvariti zanesljive mednarodne podatke o podjetniški aktivnosti ter s temi podatki seznaniti čim širšo javnost. Metodologija raziskave in proces harmoniziranja podatkov sta podrobno opisana v Reynolds idr. 2005.

Podjetništvo je večplasten pojav – s pomočjo zbranih podatkov posredno spremljamo življenjski cikel podjema oz. podjetja in identificiramo vrsto značilnosti podjetništva tako na ravni posameznika kot na ravni gospodarstva; te značilnosti so:

- kvantitativno opredeljena podjetniška aktivnost z deležem odraslega prebivalstva, ki je vključen v različne faze podjetništva,
- lastnosti podjetniško aktivnih ljudi in njihova struktura glede na starost, spol, izobrazbo in dohodek gospodinjstva,
- motivacijske značilnosti podjetnikov in nepodjetnikov: zakaj se ljudje odločajo za podjetniško aktivnost in kaj jih pri tem ovira,
- značilnosti podjemov z vidika novosti njihovega izdelka ali storitve za potencialne kupce, z vidika uporabe inovativnih tehnologij ter obsega konkurence na tržišču, ki nam posredno kažejo na objektivne možnosti podjema oz. podjetja za rast in širjenje v prihodnjih letih,
- aspiracije po rasti podjetnikovih podjemov in podjetij, kar podjetniki izražajo z oceno pričakovanega povečevanja števila novih delovnih mest ter z oceno internacionalizacije poslovanja.

Poleg tega za posamezne kategorije podjetniško aktivnega prebivalstva in tudi posebej za tiste, ki ne sodijo med podjetnike, ter skupaj za delovno aktivno prebivalstvo analiziramo nekatere elemente družbenega okolja ter kulturnih in družbenih norm v družbi, ki lahko podpirajo ali zavirajo podjetniške procese v družbi; ti elementi so:

- stopnja ocenjenega egalitarizma v družbenem okolju,
- različni vidiki, ki odražajo odnos do podjetniške aktivnosti in podjetniško aktivnih oseb v družbi,
- podjetniška zmogljivost glede ocenjene stopnje znanja, izkušenj in sposobnosti ljudi za podjetništvo ter strahu pred morebitnim neuspehom.

Začetni cilj svetovne raziskave je bil oblikovati enostavno mero podjetniške aktivnosti. To vlogo je prevzel *indeks zgodnje podjetniške aktivnosti TEA* (Total Early-Stage Entrepreneurial Activity), ki kaže odstotek odrasle populacije med 18. in 64. letom, ki se vključuje v podjetništvo. Indeks TEA tako zajema posameznike, ki so začeli nekatere aktivnosti, da bi ustanovili podjetja, ali pa podjetje že imajo, vendar še niso izplačevali plač dlje kot tri mesece. Te posameznike imenujemo *nastajajoči podjetniki* in pomenijo začetek podjetniške poti. Za oblikovanje

¹ Za Slovenijo izvaja raziskavo Inštitut za podjetništvo in management malih podjetij na Ekonomsko-poslovni fakulteti Univerze v Mariboru.

indeksa TEA k nastajajočim podjetnikom prištejemo *nove podjetnike*, to je tiste, ki imajo podjetje in izplačujejo plače dlje kot tri mesece, vendar manj kot tri leta in pol. Indeks TEA torej kaže zgodnje faze podjetniškega procesa in je še zlasti občutljiv na dejavnike okolja, ki posameznike bodisi spodbujajo ali odvrčajo od podjetništva. Vendar pa indeks TEA ne pomeni celotne vključenosti v podjetništvo. Med prebivalstvom so namreč tudi ustaljeni podjetniki posamezniki, ki imajo podjetje že dlje kot tri leta in pol.

Za leto 2010 je obseg zgodnje podjetniške aktivnosti, merjene z opisanim indeksom, prikazan v *tabeli 1* (Rebernik idr. 2011). V tabeli je zbirno prikazana podjetniška aktivnost v različnih skupinah držav. Zelo jasno je vidno, da obstajajo razlike v podjetniški aktivnosti prebivalstva glede na razvojno stopnjo države² in glede na regionalno razmestitev. Iz pregleda je jasno razvidno, da je v manj razvitih državah znatno več podjetniške aktivnosti, največji delež le-te v faktorskih gospodarstvih pa gre pripisati podjetništvu zaradi nujnosti. V državah, ki spadajo v to skupino, je samostojno ukvarjanje s podjetniško aktivnostjo, ki je praviloma enostavna in temelji na ročnem delu in izkoriščanju naravnih virov, edini način za preživetje, saj ni prostih delovnih mest. Število posameznikov, ki so vključeni v podjetništvo, samo po sebi torej še zdaleč ne pomeni tudi večje razvitosti, ampak ravno nasprotno, saj ga je največ v nerazvitih faktorskih gospodarstvih (Bolivija 38,6 %, Gana 33,9 %, eksotični tihomorski Vanuatu celo prek 50 %).

Tabela 1: Primerjava zgodnje podjetniške aktivnosti po skupinah držav leta 2010

	Nastajajoči podjetniki	Novi podjetniki	Celotna zgodnja podjetniška aktivnost	Ustaljeni podjetniki
Vse države GEM	6,36	5,79	11,50	8,43
Faktorska gospodarstva	11,80	12,30	22,78	12,59
Učinkovitostna gospodarstva	6,74	5,20	11,70	7,60
Inovacijska gospodarstva	2,89	2,73	5,55	6,94
Evropa	3,58	2,77	6,27	6,51
JV Evropa	4,53	2,79	7,22	6,53
Slovenija	2,21	2,44	4,65	4,94

Vir: GEM Slovenija 2010, Rebernik idr. 2011.

² V našem raziskovanju uporabljamo Porterjevo tipologijo, ki glede na doseženo razvojno stopnjo, merjeno z bruto domačim proizvodom, razvršča svetovna gospodarstva v »faktorska« (*factor-driven*), »učinkovitostna« (*efficiency-driven*) in »inovacijska« (*innovation-driven*; Porter idr. 2002). Slovenija se po doseženi stopnji razvitosti, merjeni z bruto domačim proizvodom na prebivalca, uvršča med inovacijska gospodarstva. Razvrstitev proučevanih držav v te tri skupine je opisana v Rebernik idr. 2011.

Podjetniška aktivnost je v Sloveniji v primerjavi s katero koli skupino držav najnižja, in to v vseh treh kategorijah podjetnikov. Opazimo, da se rojeva manj podjetij, imamo manj delujočih podjetij, prav tako pa se tudi najmanj podjetnikov odloči, da bi podjetniško aktivnost opustili. V Evropi, kjer med državami GEM ne najdemo gospodarstev faktorskega tipa, v katerih je zelo dosti podjetnikov zaradi nujnosti, je celokupna podjetniška aktivnost zato sorazmerno nižja. V zgodnje podjetniške aktivnosti je vključenih 6,27 % odraslih prebivalcev, 6,5 % pa jih najdemo med ustaljenimi podjetniki. V jugovzhodni Evropi sta ta dva deleža za spoznanje višja – 7,22 in 6,53 %, v Sloveniji pa precej nižja – 4,65 in 4,94 %.

2 Globalni indeks podjetništva in razvoja

V okviru raziskave GEM je že dlje časa potekala intenzivna razprava, kako oblikovati kompleksnejše kazalnike, s katerimi bi lahko čim celoviteje proučevali podjetniške procese. Dosedanje izkušnje kažejo, da morajo takšni kazalniki zajemati ne samo individualno plat podjetništva (podjetniki kot posamezniki), ampak tudi razvojno in institucionalno plat.

V dosedanjih raziskavah sta Acs in Szerb (Acs in Szerb 2009) oblikovala globalni podjetniški indeks – indeks GEI (Global Entrepreneurship Index), ki je prvič omogočal ločeno spremljanje treh ključnih komponent podjetništva v posamezni državi in jih globalno primerjati. Naslednje leto je preliminarne raziskave vodila v oblikovanje še kompleksnejšega merskega inštrumenta za merjenje podjetništva z indeksom, imenovanim GEDI – globalni indeks podjetništva in razvoja (Global Entrepreneurship and Development Index; Acs in Szerb 2011).

Oblikovanje tega indeksa temelji na 14 »stebrih podjetništva«, kot jih imenujeta avtorja. Ti stebri podjetništva so sestavni deli treh gradnikov – podindeksov indeksa GEDI, ki so odnos do podjetništva, podjetniška aktivnost in podjetniške aspiracije. Podindeksi pokrivajo vse tri faze podjetniškega cikla – vključevanje v podjetniško aktivnost, njen obseg ter možnosti rasti podjetij in podjetij. Stebre podjetništva na kratko povzemamo v nadaljevanju (Acs in Szerb 2011), vsak steber pa vsebuje tako individualno kot tudi institucionalno plat. Individualna plat posameznega stebra podatkovno temelji na podatkovni bazi raziskave GEM, institucionalno plat pa predstavljajo kazalniki Svetovne banke, Svetovnega gospodarskega foruma, OECD in drugi zanesljivi sekundarni viri podatkov.

V nadaljevanju podani izračuni za 64 sodelujočih držav temeljijo na združenih podatkovnih bazah, ki so nastale v okviru GEM-a v letih od 2002 do 2008, dodanih pa je tudi sedem držav, ki so se raziskavi pridružile leta 2009. Poglejmo si najprej, kaj je vsebina posameznih ključnih komponent podjetništva, ki so povezane v posamezne gradnike indeksa GEDI.

Stebri gradnika odnos do podjetništva:

1. zaznavanje poslovnih priložnosti (zmožnost ljudi, da lahko razpoznajo dobre poslovne priložnosti v okolju, v katerem živijo, ter velikost domačega tržišča in stopnjo urbanizacije),
2. znanje, potrebno za vključitev v podjetniško aktivnost (znanje, izkušnje ter sposobnosti ljudi za podjetništvo ter stopnja formalne izobrazbe ljudi v državi),
3. prevzemanje tveganja (odsotnost strahu pred neuspehom pri ljudeh ter poslovno tveganje, ki se nanaša na razpoložljivost in zanesljivost finančnih informacij podjetij, zakonsko zaščito upnikov ipd.),
4. mreženje (osebno poznavanje novih podjetnikov med ljudmi ter razširjenost zmožnosti uporabe interneta v poslovne namene),
5. prevladujoče kulturne in družbene norme (razpoznavanje podjetništva kot ugledne in spoštovane kariere možnosti ter stopnja korupcije v državi).

Stebri gradnika podjetniška aktivnost:

6. podjetništvo iz priložnosti (vključevanje v podjetniško aktivnost z namenom izkoriščanja poslovne priložnosti ter poslovna svoboda),
7. podjetništvo v tehnološkem sektorju (nastajajoča in nova podjetja v tehnološkem sektorju ter zmožnost absorpcije novih tehnologij v podjetjih),
8. človeški kapital (več kot srednješolska izobrazba ljudi, ki se vključujejo v podjetniško aktivnost, ter investiranje na ravni države v poslovno usposabljanje in razvoj zaposlenih),
9. konkurenca (nastajanje novih podjetij na področjih, na katerih je malo konkurenčnih podjetij, ter stopnja dominacije majhnega števila podjetij na trgu).

Stebri gradnika podjetniške aspiracije:

10. novi proizvodi (zgodnja podjetniška aktivnost, ki ustvarja za kupce nove proizvode ali storitve ter delež družbenega proizvoda države, ki ga ta namenja za raziskave in razvoj),
11. nove tehnologije (zgodnja podjetniška aktivnost, ki temelji na novih tehnologijah, ter sposobnost poslovnega okolja za vrhunske tehnologije),
12. visoka rast (rast zaposlovanja v okviru zgodnje podjetniške aktivnosti ter prisotnost kompleksnejših poslovnih strategij),
13. internacionalizacija (izvoz v okviru zgodnje podjetniške aktivnosti v povezavi s stopnjo globalizacije narodnega gospodarstva),
14. tvegani kapital (prisotnost neformalnih investorjev in poslovnih angelov ter razpoložljivost institucionalnega tveganega kapitala).

Struktura indeksa GEDI je prikazana s *sliko 1*. Vsi trije podindeksi so torej večdimenzionalne mere, hkrati pa tudi medsebojno vplivajo drug na drugega.

GEDI je enostavno povprečje vseh treh podindeksov. Podobno je tudi vsak izmed treh podindeksov povprečje štirih ali petih vključenih stebrov, vendar je v ta izračun vključen »princip prilagoditve ozkega grla«, kot ga imenujeta avtorja, pri tem pa ozko grlo predstavlja tisti izmed stebrov podindeksa, pri katerem država dosega najslabše rezultate. Vrednosti vsakega izmed treh podinde-

Slika 1: *Struktura globalnega indeksa podjetništva in razvoja (GEDI)*

Globalni indeks podjetništva in razvoja

Indeks odnosa do podjetništva (Entrepreneurial Attitudes Sub-index)

meri različne vidike obnašanja in norm, pomembnih za podjetniško aktivnost, v družbeni skupnosti: zmožnosti za razpoznavanje dobrih poslovnih priložnosti, samozaupanje v lastno znanje, izkušnje in sposobnosti, potrebne za podjetništvo, strah pred neuspehom ter vključevanje v socialne mreže, pomembne za podjetništvo.

Indeks podjetniške aktivnosti (Entrepreneurial Activity Sub-index)

meri zlasti obseg tiste podjetniške aktivnosti, ki obeta visoko in hitro rast: obseg podjetništva, ki je nastal zaradi izkoriščanja poslovne priložnosti, in tistega, ki nastaja v visoko tehnološkem sektorju, človeški kapital v smislu izobrazbe ljudi, ki so vključeni v zgodnje faze podjetništva, ter obseg podjetništva, ki nastaja na tržišču, na katerem je za proizvod ali storitev le malo konkurence.

Indeks podjetniških aspiracij (Entrepreneurial Aspirations Sub-index)

meri obseg podjetniških naporov pri uvajanju novih izdelkov in storitev, pri razvijanju novih proizvodnih procesov in postopkov, pri vstopanju na nove trge in napore pri ustvarjanju novih delovnih mest. V ta indeks je vključen tudi vidik financiranja podjetniških idej, in sicer s formalnimi in neformalnimi viri tveganega kapitala kot potencialnim vitalnim virom financiranja zlasti visoko inovativnih novih podjetij in hitro rastočih podjetij.

Tabela 2: Indeks GEDI s podindeksi

Država	Indeks GEDI	Podindeks odnos do podjetništva	Podindeks podjetniška aktivnost	Podindeks podjetniške aspiracije	Rang med 71 državami GEM	Rang med evropskimi državami GEM
Danska	0,76	0,75	0,97	0,57	1	1
Švedska	0,68	0,77	0,71	0,57	4	2
Irska	0,63	0,52	0,83	0,54	6	3
Švica	0,63	0,6	0,73	0,56	7	4
Islandija	0,62	0,65	0,56	0,64	8	5
Nizozemska	0,62	0,7	0,67	0,48	9	6
Norveška	0,62	0,7	0,74	0,43	10	7
Belgija	0,58	0,51	0,69	0,52	12	8
Finska	0,56	0,69	0,62	0,39	13	9
Velika Britanija	0,56	0,6	0,66	0,42	14	10
Nemčija	0,54	0,45	0,62	0,56	16	11
Francija	0,5	0,45	0,56	0,49	18	12
Slovenija	0,49	0,52	0,56	0,39	19	13
Avstrija	0,45	0,55	0,47	0,34	22	14
Češka	0,42	0,39	0,34	0,53	25	15
Italija	0,41	0,5	0,36	0,36	27	16
Španija	0,4	0,52	0,45	0,24	28	17
Latvija	0,36	0,4	0,43	0,25	32	18
Portugalska	0,35	0,45	0,32	0,29	33	19
Grčija	0,32	0,37	0,33	0,26	34	20
Poljska	0,29	0,31	0,21	0,34	37	21
Hrvaška	0,28	0,32	0,22	0,31	38	22
Madžarska	0,25	0,3	0,27	0,19	47	23
Romunija	0,25	0,27	0,29	0,18	48	24
Makedonija	0,24	0,25	0,21	0,27	49	25
Srbija	0,18	0,29	0,13	0,12	62	26
BiH	0,18	0,21	0,11	0,22	62	27

Vir: Acs, Szerb 2011.

ksov so normalizirane na intervalu od 0 do 1. Natančen opis metodologije izračuna je v Acs in Szerb (2011).³

3 Slovensko podjetništvo v luči globalnega indeksa podjetništva in razvoja – GEDI

V nadaljevanju bomo predstavili nekaj možnih vpogledov v slovensko podjetništvo, ki jih lahko pridobimo z uporabo indeksa GEDI. V tabeli 2 navajamo vrednosti indeksa GEDI ter vseh treh podindeksov (Acs, Szerb 2011) za skupino evropskih držav GEM. V zadnjih dveh stolpcih tabele so rangi držav v primerjavi z vsemi drugimi ana-

liziranimi državami GEM ter v primerjavi z evropskimi državami, vključenimi v analizo.

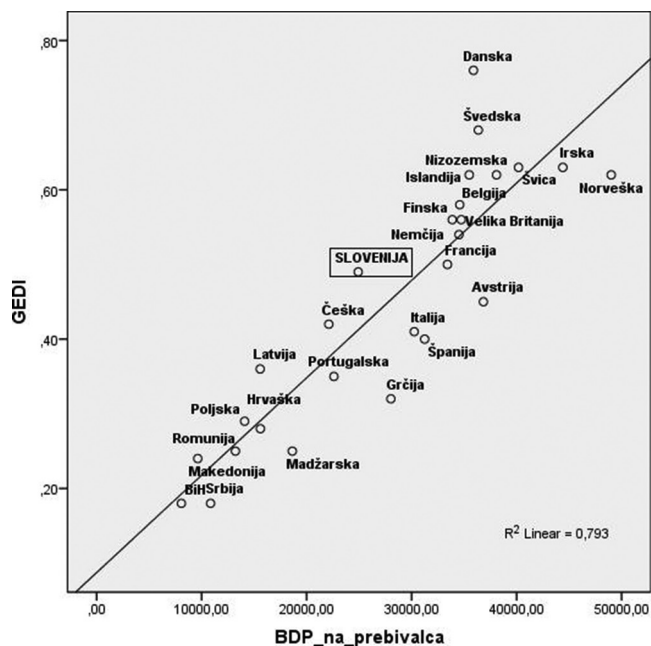
Slovenija se z vrednostjo indeksa GEDI 0,49 uvršča na 19. mesto med vsemi analiziranimi državami, med katerimi imajo najvišji indeks Danska (0,76), Kanada (0,74) in ZDA (0,72), na dnu lestvice pa so Gvatemala (0,15), Filipini (0,13) in Uganda (0,10). V evropskem merilu se Slovenija uvršča na 13. mesto. Za Dansko je na drugem mestu v evropskem merilu Švedska (0,68), na zadnjih mestih pa sta Srbija ter Bosna in Hercegovina (0,18).

Na sliki 2 je prikazan relativni položaj Slovenije v primerjavi z vsemi drugimi evropskimi državami GEM glede na vrednost skupnega indeksa GEDI. Pozitivna povezanost med stopnjo gospodarskega razvoja, merjena z BDP na prebivalca,⁴ in vrednostjo indeksa GEDI ($R^2 = 0,793$) je pričakovana, saj indeks zajema le podjetništvo, ki je mo-

³ »Princip prilagoditve ozkega grla« temelji na trditvi, da je tako na individualni ravni podjetnika kot tudi na ravni podjetništva v gospodarstvu neke države razvoj mogoče doseči z izboljšanjem delovanja najšibkejšega člena procesa oz. sistema. V metodologiji izračuna indeksa za posamezno državo je zato vrednost posameznega indikatorja (za posamezni steber) korigirana glede na to, kakšna je vrednost indikatorja v primerjavi z najnižjo vrednostjo stebra oz. indikatorja znotraj posameznega gradnika – podindeksa indeksa GEDI (Acs, Szerb 2011, 44).

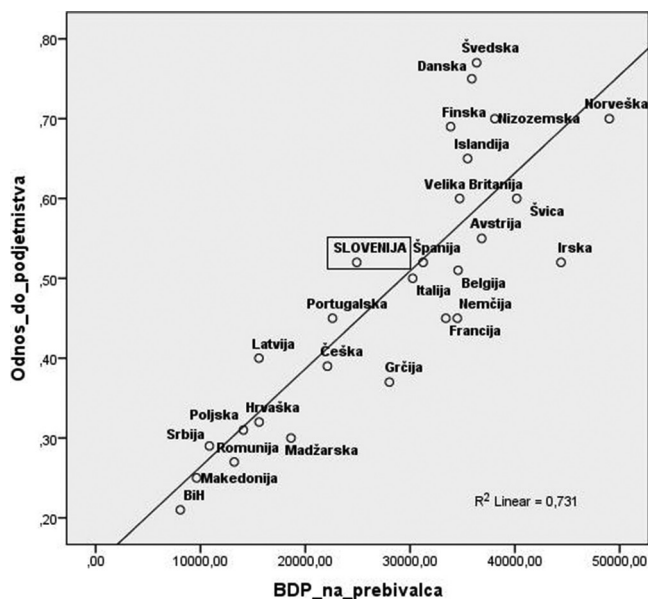
⁴ BDP na prebivalca je izračunan kot BDP na prebivalca v PPP kot povprečje let 2004–2005 za Poljsko, za BiH in Makedonijo kot povprečje let 2007–2008 in za vse druge države kot povprečje let 2006–2007 (vir: Svetovna banka).

Slika 2: Slovenija in indeks GEDI, primerjava z evropskimi državami GEM

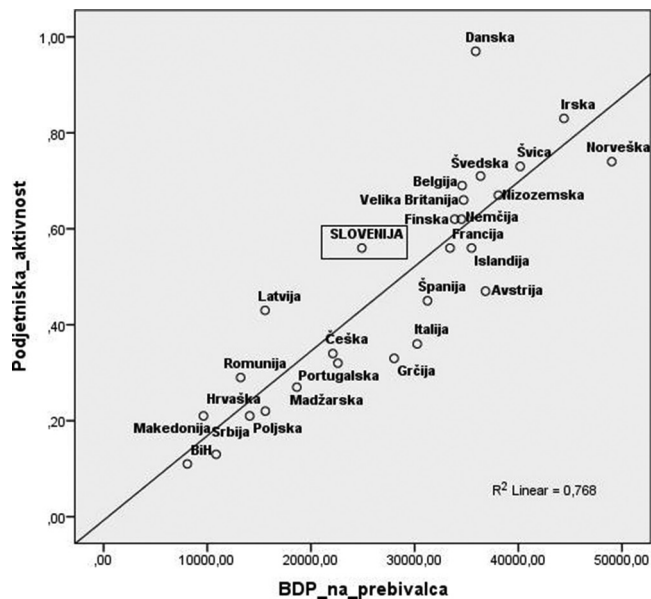
Vir: lastni.

Slika 3: Slovenija in podindeks odnos do podjetništva, primerjava z evropskimi državami GEM

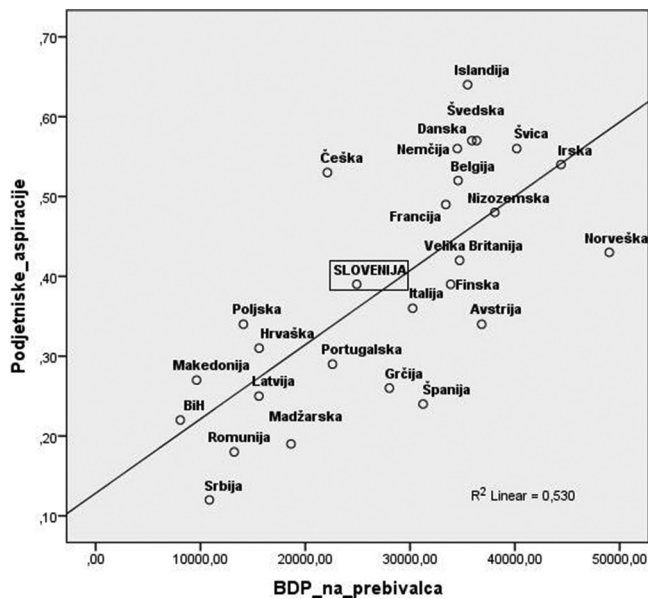
Vir: lastni.

Slika 4: Slovenija in podindeks podjetniška aktivnost, primerjava z evropskimi državami GEM

Vir: lastni.

Slika 5: Slovenija in podindeks podjetniške aspiracije po rasti, primerjava z evropskimi državami GEM

Vir: lastni.

tivirano z izkoriščanjem obetavne poslovne priložnosti,⁵ v splošnem pa velja, da z naraščanjem BDP na prebivalca narašča tudi ta tip zgodnje podjetniške aktivnosti (Rebernik idr. 2011).

⁵ Podjetnikov motiv za vključitev v podjetništvo je namreč pomemben signal kakovosti podjetništva – za podjetnike iz priložnosti v splošnem velja, da so boljše pripravljeni na podjetništvo, imajo ustreznejše znanje in izkušnje ipd. (Acs, Szerb 2011, 6).

Slovenija je v skupini evropskih držav uvrščena na sredino lestvice: vse nekdanje jugoslovanske republike in vse nekdanje socialistične države, ki za Slovenijo zaostajajo glede na BDP na prebivalca, zaostajajo tudi glede vrednosti indeksa GEDI. Slovenija dosega približno enako vrednost indeksa GEDI kot države, ki po vrednosti BDP na prebivalca Slovenijo močno prekašajo, npr. Nemčija, Belgija, Francija, Velika Britanija, Avstrija.

Na slikah 3, 4 in 5 je prikazan primerjalni položaj Slovenije glede na druge analizirane evropske države še za vse tri podindekse.

Na *sliki 3* je prikazan *podindeks odnos do podjetništva*, ki meri različne vidike obnašanja in norm, pomembnih za podjetniško aktivnost, v družbeni skupnosti. V tem primeru se Slovenija tudi uvršča visoko nad regresijsko funkcijo ($R^2 = 0,731$) – odnos prebivalstva do podjetništva v Sloveniji je v splošnem ugoden, v povprečju je strahu pred neuspehom med Slovenci relativno malo, relativno veliko pa zaupanja v lastno znanje in sposobnosti ter vključevanja v socialne mreže, potrebne za podjetništvo, kot tudi podpore v okviru kulturnih in družbenih norm.

Na *sliki 4* je prikazan *podindeks podjetniška aktivnost*. Tudi na tem področju je dosežek Slovenije nad regresijsko funkcijo ($R^2 = 0,768$), podobno pa je tudi pri *podinkesu podjetniške aspiracije* ($R^2 = 0,530$).

Pri analiziranju povezave med posameznim indeksom ter stopnjo gospodarske razvitosti, merjeno z BDP na prebivalca, lahko v splošnem ugotovimo, da je Slovenija glede na svojo raven BDP na prebivalca izkazovala nadpovprečne vrednosti vseh treh podindeksov. Najnižji (a še vedno nadpovprečen rezultat) je Slovenija izkazovala na področju podjetniških aspiracij, v primerjavi z drugimi državami pa na področju odnosa do podjetništva. Tako kot pri primerjavi indeksa GEDI ter podindeksov odnos do podjetništva in podjetniška aktivnost ugotavljamo, da se Slovenija uvršča bistveno više kot druge nekdanje socialistične države in med njimi tudi republike nekdanje Jugoslavije. Izstopajoč je le položaj Češke na področju podjetniških aspiracij, ki se pri tem podinkesu uvršča izredno visoko, bistveno više od drugih držav s primerljivo ravni BDP na prebivalca.

Za natančnejše proučevanje podjetniških vplivnih dejavnikov je pomembna analiza posameznih stebrov podjetništva, ki jih vsebuje sestavljeni indeks GEDI. Primerjava rezultata Slovenije z drugimi analiziranimi državami za vsak posamezni steber podjetništva, in sicer posebej na individualni in institucionalni ravni ter skupaj, kaže, da ima Slovenija »najšibkejši člen« predvsem na področju poslovnih priložnosti⁶ (steber – komponenta podindeksa odnos do podjetništva). Normirana vrednost tega stebra na lestvici med 0 in 1 je komaj 0,16, kar Slovenijo uvršča med tretjino držav z najslabšim rezultatom, kamor med evropskimi državami sodijo še Madžarska, Hrvaška, Poljska in BiH. Poleg tega ima Slovenija relativno najslabši položaj še na področju novih tehnologij (komponente podindeksa podjetniške aspiracije) ter na individualni ravni zaznavanja podjetniškega poklica kot zaželenega in uglednega, kjer se prav tako uvrščamo v tretjino držav z najslabšimi vrednostmi.

Prednosti Slovenije se kažejo zlasti pri institucionalnih platih komponent podindeksa odnos do podjetništva (razen prej omenjene komponente podjetniške priložno-

sti): pri prevzemanju tveganja, formalni izobrazbi delovno aktivnega prebivalstva in sploh znanja, izkušenj in sposobnosti za podjetništvo ter mreženju, pri katerih se uvrščamo v tretjino držav z najvišjimi vrednostmi.

4 Sklep in nadaljnje raziskave

Indeks GEDI zagotovo nudi nov in bolj poglobljen vpogled v odvijanje podjetniškega procesa. Moč indeksa je v primerjalni analizi, ki jo omogoča, njegove prednosti pa zlasti v tem, da je sedaj možna primerjava z več kot sedemdesetimi državami sveta, kar je dragocen pripomoček pri oblikovanju ukrepov ekonomske politike. Indeks GEDI je v močni pozitivni povezavi z DBP na prebivalca. Njegova avtorja (Acz in Szerb 2011) opisujeta, da gre za pozitivno povezavo med stopnjo razvoja in podjetništva, regresijska krivulja, ki najbolje opisuje povezavo med obema spremenljivkama, pa ima obliko črke S. To spoznanje je v nasprotju z drugimi raziskavami (npr. Bosma in Levie 2010), ki povezo med stopnjo podjetništva, merjeno z indeksom TEA, ter BDP na prebivalca opisujejo v obliki U-krivulje. V skupini evropskih držav je povezava med indeksi (indeks GEDI, vsi trije podindeksi) in BDP na prebivalca na slikah 3, 4 in 5 pojasnjena z linearno regresijsko funkcijo.

Slabost indeksa GEDI ter podindeksov vidimo predvsem v tem, da je pri posameznih komponentah – stebrih podjetništva velikokrat uporabljena spremenljivka, ki ni v celoti ustrezna. Razlog za to je dejstvo, da je bila izbira spremenljivk omejena na podatkovno bazo in obstoječe spremenljivke v raziskavi GEM, kar pa je razumljivo, saj drugih, harmoniziranih podatkovnih baz za tako večplastno proučevanje podjetništva v svetu ni. Tudi institucionalne spremenljivke so velikokrat uporabljene kot aproksimacija tega, kar naj bi merile.

Merjenje družbene blaginje v svetu je vse bolj razumljeno kot kompleksno prepletanje ustvarjanja dohodka in hkratno merjenje vpliva na človeka in njegovo okolje, kar je razvidno tudi iz novega indeksa boljšega življenja (*Your Better Life Index*; OECD 2011), ki ga je razvil OECD in ki omogoča primerjavo stopnje blaginje med posameznimi državama. V prihodnje lahko tudi pri merjenju podjetništva pričakujemo razvoj raziskav v tej smeri, ne nazadnje tudi zato, ker vse podjetniške aktivnosti niso družbeno koristne (Baumol 1990, 1993; Klein 2007). Zato bi bila vključitev takšne dodatne razsežnosti podjetništva v kompleksno mero podjetništva, kot je indeks GEDI, smiselna.

Indeks GEDI ima torej potencial, da bi lahko z njegovo pomočjo pridobili kompleksnejši vpogled v podjetniški proces. Tak vpogled bi dajal tudi boljše osnovo za predlaganje in sprejemanje učinkovitejših ukrepov za pospeševanje koristnega in odgovornega podjetništva, saj bi temeljil na analizah, kvantitativno podprtih s podatki, ki so harmonizirani v svetovnem merilu.

⁶ Steber, opisan pod zaporedno številko 1 v poglavju 2 tega prispevka.

Literatura

1. Acs, Z., Szerb, L. (2009). *The Global Entrepreneurship Index*. Jena Research papers, Jena: Max Planck Institute of Economics.
2. Acs, Z., Szerb, L. (2011). *Global Entrepreneurship and Development Index*. Edward Elgar, Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA.
3. Baumol, W. J. (1990). Entrepreneurship: Productive, Unproductive and Destructive, *Journal of Political Economy*, 98 (5), 893–921.
4. Baumol, W. J. (1993). *Entrepreneurship, Management and the Structure of Payoffs*. Cambridge MA: The MIT Press.
5. Bosma, N., Levie, J. (2010). *Global Entrepreneurship Monitor, 2009 Executive Report*. Babson College, London Business School, and GERA.
6. Blanchflower, D. G., Oswald, A. J. (2011). International Happiness: A new View on the Measure of Performance, *Academy of management perspective*, Februar, 6–22.
7. Judge, T. A., Kammeyer-Mueller, J. D. (2011). Happiness as a Societal Value, *Academy of management perspective*, Februar, 30–41.
8. Klein, N. (2007). *The Shock Doctrine: The Rise of Disaster Capitalism*. Metropolitan Books.
9. Max-Neef, M. A. (1991). *Human Scale Development*. The Apex Press. New York, London.
10. OECD (2011). *Compendium of OECD well-being indicators*. OECD Better Life Initiative, Dosegljivo: http://www.oecd.org/document/28/0,3746,en_2649_201185_47916764_1_1_1_1,00.html.
11. Porter, M. J., Sachs, J., Mc Arthur, J. (2002). Executive Summary: Competitiveness and Stages of Economic Development. V: *The Global Competitiveness Report 2001–2002*, ur. Porter, M. J., Sachs, P. K., Cornelius, J. W., Mc Arthur, J., Schwab, K., New York: Oxford University Press, 16–25.
12. Reynolds, P., Bosma, N., Autio, E., Hunt, S., De Bono, N. in Servais, I. (2005). Global Entrepreneurship Monitor: Data Collection Design and Implementation, 1998–2003, *Small Business Economics*, 24 (3), 205–31.
13. Rebernik, M., Tominc, P., Crnogaj, K. (2011). *Podjetniška aktivnost, aspiracije in odnos do podjetništva, GEM Slovenija 2011*. Univerza v Mariboru: Ekonomsko-poslovna fakulteta (v tisku).
14. Stiglitz, J. E., Sen, A., (2009). Fitoussi, J.-P., *Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress*.
15. Wu J., Wu T. (2010). Green GDP. V: *Berkshire Encyclopedia of Sustainability*, Vol. II – The Business of Sustainability. Berkshire Publishing Great Barrington, 248–250.

Polona Tominc je redna profesorica na Katedri za kvantitativne ekonomske analize na Ekonomsko-poslovni fakulteti Univerze v Mariboru. Njeno raziskovalno področje je usmerjeno v statistične metode v ekonomiji. Sodelovala je na več kot 35 znanstvenih in strokovnih konferencah in je avtorica poglavij v knjigah ter člankov v znanstvenih in strokovnih revijah, ki izhajajo v Sloveniji in v tujini. Je članica mreže za raziskovanje ženskega podjetništva Diana in raziskovalnega tima GEM Slovenija.

Polona Tominc, PhD, is a Full-time Professor in the Department of Quantitative Economic Analysis at the Faculty of Economics and Business, University of Maribor. Her research is focused on statistical methods in economics. She participated at more than 35 scientific and professional conferences, is author of chapters in books and articles in scientific and professional journals, published in Slovenia and abroad. She is participating in the DIANA network analysing female entrepreneurship and is a team member of GEM Slovenia.

Dr. Miroslav Rebernik je redni profesor za podjetništvo in za ekonomiko poslovnih sistemov, predstojnik Katedre za podjetništvo in ekonomiko podjetja ter predstojnik Inštituta za podjetništvo in management malih podjetij na Ekonomsko-poslovni fakulteti Univerze v Mariboru. Je vodja programskega odbora Mednarodne konference o podjetništvu in inoviranju PODIM, sodeluje v uredniških in recenzijskih odborih revij *Business & Economics Review*, *Journal of Small Business Management*, *International Journal of Entrepreneurial Venturing* ter *Economic Review: Journal of Economics and Business*. Je vodja raziskovalnega programa Podjetništvo za inovativno družbo in vodja raziskovalnega tima Global Entrepreneurship Monitor Slovenija ter Slovenski podjetniški observatorij.

Miroslav Rebernik, PhD, is a professor of entrepreneurship and business economics, head of the Department for Entrepreneurship and Business Economics and director of the Institute for Entrepreneurship and Small Business Management at the Faculty of Economics and Business, University of Maribor, Slovenia. He chairs the International Conference on Innovation and Entrepreneurship PODIM and is engaged in the boards of several refereed journals, including *Business & Economics Review*, *Journal of Small Business Management*, *International Journal of Entrepreneurial Venturing*, and *Economic Review: Journal of Economics and Business*. He runs the research program Entrepreneurship for Innovative Society, the research project Slovenian Entrepreneurship Observatory and the Global Entrepreneurship Monitor research for Slovenia.